

Osnovna šola Frana Roša

ALI SIVE CELICE RES KREPIM, ČE PISANE ČRKE NAREDIM?

Vpliv uporabe pisanih črk na razvoj osnovnošolcev

Raziskovalno področje: psihologija in pedagogika

Avtorice: Julija Bukovec, Julija Kunej, Mija Šterk

Mentorica: Tanja Dremšak,
prof. razrednega pouka

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2023

Osnovna šola Frana Roša

ALI SIVE CELICE RES KREPIM,

ČE PISANE ČRKE NAREDIM?

Vpliv uporabe pisanih črk na razvoj osnovnošolcev

Raziskovalno področje: psihologija in pedgogika

Avtorice: Julija Bukovec, Julija Kunej, Mija Šterk

Mentorica: Tanja Dremšak,

prof. razrednega pouka

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2023

Zahvala

Iskreno se zahvaljujemo mentorici Tanji Dremšak, za vso podporo, usmerjanje in razumevanje pri ustvarjanju raziskovalne naloge. Prav tako velika hvala učiteljici Blanki Skočir za lektoriranje naloge.

Želel bi se tudi zahvaliti vsem učencem, ki so sodelovali v anketi in jo z vso resnostjo reševali.

KAZALO

POVZETEK.....	3
1 UVOD	4
1.1 Predstavitev raziskovalnega problema	4
1.2 Hipoteze.....	4
1.3 Raziskovalne metode	4
2 TEORETIČNI DEL.....	5
2.1 Razvoj pisave	5
2.1.1 Predhodniki pisave	6
2.1.2 Revolucija črkopisa.....	6
2.2 Razvoj grafomotorike.....	6
2.3 Grafomotorične motnje.....	7
2.4 Grafomotorične vaje	8
2.4.1 Vaja za koordinacijo oko-roka.....	9
2.4.2 Vaja za sledenje črk in pravilno držanje svinčnika	9
2.5 Pisanje z roko.....	10
2.5.1 Pomen pisanja pisanih črk.....	10
2.5.2 Mednarodni dan pisanja z roko	11
2.5.3 Digitalizacija	11
2.5.4 Razvoj kognitivnih spretnosti pri pisanju s pisanimi črkami	12
3 EMPIRIČNI DEL	13
3.1 Predstavitev rezultatov	13
4 ZAKLJUČEK.....	20
5 LITERATURA IN VIRI.....	22
PRILOGE.....	23

KAZALO TABEL

TABELA 1: Razlogi za uporabo določene vrste pisave	15
--	----

KAZALO GRAFOV

GRAF 1: Uporaba vrste pisave ob samostojnem pisanju	13
GRAF 2: Pisava, ki jo učenci največkrat uporabljajo	14
GRAF 3: Koncentracija učencev med učenjem glede na pisavo	15
GRAF 4: Vztrajnost učencev glede na pisavo	16
GRAF 5: Umetniško ustvarjanje glede na pisavo	17
GRAF 6: Dramsko ustvarjanje glede na pisavo	18
GRAF 7: Udeleževanje logičnih tekmovanj glede na pisavo	18
GRAF 8: Dosežki na logičnih tekmovanjih glede na pisavo	19

KAZALO SLIK

SLIKA 1: Primer vaje za izboljšanje oko-roka koordinacije.....	9
SLIKA 2: Primer vaje za sledenje črti in pravilno držanje svinčnika.....	9

POVZETEK

V raziskovalni nalogi smo raziskale vpliv pisanja s pisanimi črkami na naš intelektualni razvoj. Zanimalo nas je, katero pisavo učenci raje uporabljajo in ali obstajajo kakšne razlike v uspehih in interesih med tistimi učenci, ki pišejo s pisanimi črkami, in tistimi, ki raje pišejo z malimi tiskanimi črkami. Ugotavljale smo, ali so pri učencih, ki pišejo s pisanimi črkami, vidni uspehi na logičnem in umetniškem razvoju. Poleg tega nas je zanimalo, kako pisanje pisanih črk vpliva na koncentracijo in vztrajnost. V teoretičnem delu smo osvetlile razvoj pisave in pojasnile pomen razvoja grafomotorike v povezavi z razvojem pisave pri učencih. V tem delu smo se osredotočile na pomen pisanja z roko in podrobneje predstavile vpliv pisanja s pisanimi črkami na razvoj učenca. V empiričnem delu raziskovalne naloge smo s pomočjo anketnega vprašalnika ugotavljale, katero vrsto pisave osnovnošolci raje uporabljajo in ali se uporaba pisanih črk spodbudno odraža v višjem nivoju koncentracije ter vztrajnosti. Poleg tega nas je zanimalo, ali se z redno rabo pisanih črk kažejo razlike na logičnem in umetniškem področju. Z analizo rezultatov smo lahko potrdile ali ovrgle postavljene hipoteze. Ob koncu dela smo prišle do presenetljivih ugotovitev in novih vprašanj za nadaljnje raziskovanje.

Ključne besede: grafomotorika, pisava, pisanje z roko, pisane črke.

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

V šoli smo velikokrat dobili navodilo, da moramo pisati s pisanimi črkami. Vse tri imamo svojo pisavo že nekoliko izoblikovano in jo sestavlja mešanica malih tiskanih in pisanih črk, zato smo se večkrat med seboj pogovarjale, od kod takšna zahteva učiteljev, da moramo pisati s pisanimi črkami. Porajala so se nam različna vprašanja. Zanimalo nas je, ali ima pisava pisanih črk res kakšen globlji pomen za naš razvoj. V nadaljevanju smo razmišljale tudi, kje se pomen pisanja pisanih črk odraža. Skoraj neverjetno se nam zdi, da bi bili zaradi pisanja s pisanimi črkami bolj uspešni na nekem področju. Zato smo se odločile raziskati, s katero vrsto pisave učenci raje pišejo in ali imajo učenci, ki pišejo s pisanimi črkami, res boljši razvoj na katerem področju.

Zavedamo se, da je proces pisanja zelo pomemben ne le za finomotoriko, temveč za vsa področja razvoja. Vendar se sprašujemo, ali je res vrsta pisave tista, ki pomembno vpliva na kakovost razvoja določenih spretnosti in sposobnosti.

1.2 HIPOTEZE

Hipoteza 1: Več kot polovica osnovnošolcev ne piše s pisanimi črkami, če jih na to posebej ne opozorimo.

Hipoteza 2: Osnovnošolci, ki ne pišejo s pisanimi črkami, navajajo kot razlog težjo koncentracijo.

Hipoteza 3: Osnovnošolci, ki pišejo s pisanimi črkami, se raje umetniško izražajo kot ostali.

Hipoteza 4: Osnovnošolci, ki pišejo s pisanimi črkami, so bolj uspešni na logičnih tekmovanjih.

1.3 RAZISKOVALNE METODE

Pri ustvarjanju raziskovalne naloge smo uporabile dve osnovni raziskovalni metodi. Prva je bila prebiranje literature in oblikovanje teoretičnega dela, druga pa je bila pridobivanje podatkov za analizo s pomočjo anketnega vprašalnika.

Za osnovo svojega raziskovanja smo uporabile anketni vprašalnik. Ob pomoči mentorice smo vprašalnik oblikovale v mesecu decembru. Takrat smo izvedle tudi anketiranje. Anketiranje učencev je trajalo od 19. do 21. decembra 2023.

V anketiranje smo vključile vse učence od 6. do 9. razreda. V anketo je bilo vključenih 185 osnovnošolcev. Od tega je bilo 8 neveljavnih anket, tako da je naš raziskovalni vzorec predstavljalo 177 izpolnjenih anketnih vprašalnikov.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 RAZVOJ PISAVE

Razvoj pisave se je začel zaradi vse večjih potreb po beleženju, predvsem med trgovci. Tako so Somerci v Mezopotamiji pred več kot 5300 leti začeli z zapisom pisave, ki je bila najprej v obliki znakov in slik, kasneje pa se je poenostavila. Zaradi nove oblike pisave, za katero je tipična klinasta oblika zapisa, se je pisava poimenovala klinopis. Pisali so ga na glinene tablice s posebnim pisalom. Klinopis je na začetku sestavljalo okoli 2000 znakov, ki so jih pozneje zaradi lažje uporabe skrčili na približno 800 znakov, od katerih je bilo v uporabi približno 200-300 znakov. Pisavo so skušali čim bolj poenostaviti. Sčasoma so prešli iz pisanja v stolpcih na pisanje v vrstah, od leve proti desni, kar večina uporablja še danes (<http://zgodovina.si/klinopis-naistarejsa-zlogovna-pisava/> , 23. 2. 2023).

Dvajset tisoč let pred našim štetjem je v jami Lascaux človek narisal prve risbe. Sedemnajst tisoč let pa je moralo preteči, da se je začela prečudovita zgodba o pisavi. Radi si predstavljamo, da so izumitelji prvih pisnih znakov želeli ohraniti sledove svojih legend (Georges Jean, 1994:11).

Prišlo je do nenavadnega in presenetljivega razvoja: okrog 2900 let pr. n. š. so prvotni piktogrami izginili. Tudi tokrat iz čisto preprostih materialnih razlogov: na rečnatih in močvirnatih območjih je bilo veliko gline in trstičja. Najprej so računovodje za zapisovanje uporabljali glinaste tablice, na katere so risali stvari ali bitja, ki so jih hoteli upodobiti s pisalom, ostro zašiljenim trstom. Sumeri so po navadi pisala, predhodnike današnjih peresnikov in svinčnikov, šilili postrani in z njimi odtiskovali v svežo glino

znake, ki so bili “krožci” in črte, kar je ustvarjalo neke vrste kline, ki naj bi predstavljali preproste sličice; od tod poimenovanje pisave “klinopis” (Georges Jean, 1994: 22).

Počasno in zapleteno izumljanje pisave ni bila ne prva ne edina pot, ki si jo je človek izbral, da bi se sporazumeval z zarisanimi znaki. Veliko prej, preden se je začel tako izražati, je za pisno sporazumevanje uporabljal realistične podobe in abstraktne simbole. Znaki so bili zmeraj posebno priljubljeno sredstvo sporazumevanja. (Georges Jean, 1994: 25).

2.1.1 PREDHODNIKI PISAVE

Med predhodnike je najsplošneje uporabljena vrsta, ki jo poznamo pod neustreznima izrazoma “piktogramska” ali “ideogramska” pisava. Najboljše zglede takšne pisave najdemo pri ameriških Indijancih. (Govorica znakov: pisava in njena dvojnica; Georges Jean, 1994: 26).

2.1.2 REVOLUCIJA ČRKOPISA

Tisoč let pr. n. š je prišlo do pravega pretresa: do odkritja črkopisa. To ni bil nenaden dogodek, ampak dolga zgodba. Začetniki so Feničani, ki so se razselili po zahodnih bregovih Sredozemskega morja, v severno Afriko, na jug Španije, na Sicilijo, Sardinijo, Ciper in celo po Grčiji in Italiji. (Georges Jean, 1994: 27).

2.2 RAZVOJ GRAFOMOTORIKE

Grafomotorika je veščina, ki je potrebna za risanje in pisanje. Slišati je enostavno, ampak da je otrok sposoben pisati, mora že v zgodnjem otroštvu usvojiti nekaj spretnosti, ki so neločljivo združene. Otroci jih vadijo od malega, ne da bi se sploh zavedali. Da lahko popolnoma obvladajo grafomotoriko in se naučijo pisati, morajo povezati naslednjih 5 različnih sposobnosti (Pečjak, 2012: 36-45):

- *vizualno percepcijske sposobnosti* predstavljajo zmožnosti videti črko ali besedo in ji pripisati pomen. Otrok zmore na osnovi sposobnosti vizualne percepcije razlikovati barve, oblike, število in velikost ter se zna orientirati v prostoru. Pri starosti šestih let lahko določi smer (spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj), zna listati knjigo, dojema globino in zna definirati zrcalno obrnjen predmet.

- *ortografsko kodiranje* predstavlja sposobnost zapomniti si črke in besede ter jih po potrebi »izvleči« iz spomina in jih pravilno uporabiti, kar je drugi faktor za čitljiv rokopis.
- *motorično načrtovanje in realizacija* ali z drugimi besedami praksa, sposobnost uporabe giba za pisanje po potrebi. Prvi korak je predstava o aktivnosti, pri čemer mora imeti otrok v glavi predstavo o tem, kaj je treba izpolniti, in nato temu cilju prilagoditi izvedbo. V praksi je to videti tako, da si otrok predstavlja besedo, ki jo želi napisati, in nato naredi vse potrebno, da bi to besedo prenesel na papir (od pravilnega držanja pisala do primerne pritiska, nagiba pisala pa vse do zapisa besede).
- *kinestetična povratna informacija* predstavlja sposobnost prepoznati, kje v prostoru se telo nahaja. Tukaj govorimo o držanju roke in prstov z namenom, da se izvede potreben gib.
- *vizualno-motorična koordinacija* je torej koordinacija oko-roka. Ko jo otroci usvojijo, so zmožni z očmi slediti gibom rok in jih koordinirati. To pomeni, da pri barvanju pobarvanke otrok z barvico ne gre čez črto sličice in se pri pisanju drži vrstic.

Sposobnost grafomotorike je zapletena spretnost in je eden izmed kriterijev za sprejem otroka v šolo. Pri tem ne gre le za lepopisje, temveč je vanjo vključena tudi pravilna drža med sedenjem in pravilna drža pisala, naklon na papir ter pritisk nanj. Zaradi vseh teh komponent je grafomotorika šteta kot tretja, najtežja vrsta motorike. Ko otrok obvlada grobo motoriko, zna sedeti, plaziti, hoditi in skakati. Za grobo motoriko nastopi fina motorika, ki se začne razvijati okoli drugega leta. Z uporabo roke in prstov ter različnih prijemov, tudi pincetnega, se razvija koordinacija oko-roka, ki neposredno sovпада s kasnejšim razvojem grafomotorike. Ta koordinacija se postopoma izpopolnjuje in zahvaljujoč njej lahko otroci spontano rišejo in ko je za to čas, tudi pišejo (Košak Babuder, 2014: 41).

2.3 GRAFOMOTORIČNE MOTNJE

Nerazvita grafomotorika je najpogostejši razlog za odlašanje nujnega nastopa v šolo, saj začne otrok v šolskih klopih zelo hitro zaostajati za sošolci. Grafomotorične motnje

se pogosto pojavijo skupaj z motnjami govora. Če otrok ni zainteresiran za dejavnosti, ki vključujejo reševanje raznih kock ali enostavnih domačih opravil, odklanja risanje, prelaga barvice z ene roke v drugo, ne zna pravilno obrisati osnovnih oblik, kaže prve znake nezrele grafomotorike. Kasneje se lahko ti pokažejo kot nezmožnost orientacije v prostoru, bolečine v dlani in zapestju pri risanju (otrok preveč pritiska na papir ali premočno stiska pisala) ter tudi nezmožnost opravljanja več stvari hkrati pri risanju (Pečjak, 2012: 36).

Starši takšne probleme največkrat pripišejo lenobi ali nezainteresiranosti otroka, saj ne kaže zanimanja za risanje in pisanje, njegov rokopis pa je okoren in nečitljiv. Pogosto starši pri tem ne pomagajo. Izgovarjajo se na to, da se bo že naučil, vendar to otroku ne koristi, saj njegovo odklanjanje le še podpira. V hujših primerih lahko to privede do vidnih posledic kot na primer to, da morajo oditi na stranišče, ošiliti svinčnike ali pa v razredu izvajajo nemir in dobijo kazen, ko bi morali risati ali pisati (Pečjak, 2012: 37).

K otrokom z motnjami pri grafomotoriki je treba pristopati individualno in jim dati čas, ki ga za dokončanje naloge potrebujejo. Otrokom, ki imajo težave z ortografskim kodiranjem, lahko ob rob mize prilepimo abecedo, na kar se po potrebi oprejo. Pogosto pomaga tudi alternativni sistem znakov, kjer je en znak videz, drugi pa vsebina napisanega. Če se motnje grafomotorike nadaljujejo tudi v kasnejši starosti, je v šoli bolje dajati prednost ustnemu izražanju pred pisnim (Pečjak, 2012: 39).

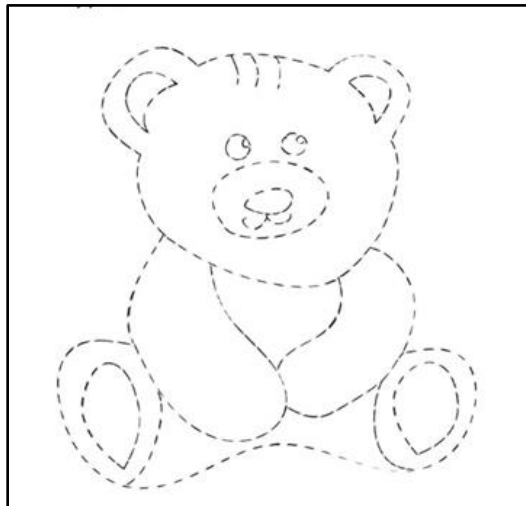
2.4 GRAFOMOTORIČNE VAJE

Otrokom lahko pri razvijanju grafomotoričnih spretnosti pripomoremo z veliko spodbujanja in predvsem z vajami. Lahko z razvijanjem ročnih spretnosti, pri katerih se zabavajo in hkrati koristno izkoristijo svoj čas, kot na primer:

- oblikovanje figur in igra s plastelinom;
- nizanje prelcev in testenin na vrvico ali vezalko;
- preprosto šivanje s plastično ali topo šivanko ob pomoči staršev;
- uporaba pincete za prenašanje drobnih predmetov v posodice (riž, kamenčki), prelivanje, presipavanje;
- sestavljanje lego kock.

Poznamo tudi vaje za razvijanja spretnosti, uporabe barvic in drugih pisal ter hkrati grafomotorike:

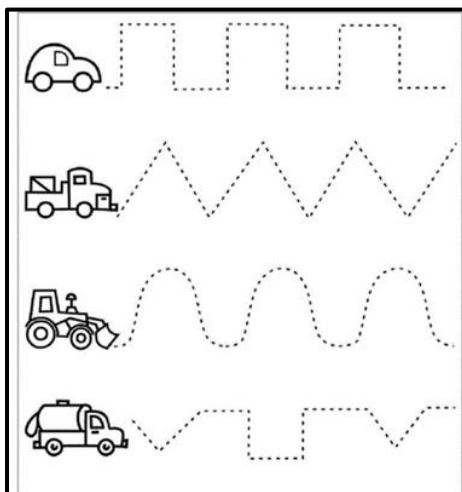
2.4.1 VAJA ZA KOORDINACIJO OKO-ROKA

Slika 1: Primer vaje za izboljšanje oko-roka koordinacije

Vir: (<http://scribd.com/>, dostop 12. 12. 2022)

2.4.2 Vaja za sledenje črk in pravilno držanje svinčnika

Slika 2: Primer vaje za sledenje črti in pravilno držanje svinčnika

Vir: (<http://arnes.si/>, dostop 12. 12. 2022)

2.5 PISANJE Z ROKO

Pisanje z roko je ena izmed temeljnih zmožnosti pismenosti. Ker velja za eno od najučinkovitejših sredstev za usvajanje znanja, jo učenci sistematično kot eno izmed osnovnih veščin usvajajo že v času prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja. V devetletni osnovni šoli je to obdobje namenjeno prav razvoju opismenjevanja (Pikl, 2014). Pisanje je proces, ki poteka skozi vsa leta šolanja, zato je zelo pomembno zavedanje, katere spretnosti se s pisanjem z roko razvijajo in kako se to pri učencih odraža. Pisanje ni spretnost, ki bi se je učenci učili ločeno od drugih sporazumevalnih dejavnosti. Je kompleksna veščina, ki vključuje kognitivne, jezikovne in zaznavno motorične veščine. Najvišje kognitivne spretnosti in sposobnosti se razvijajo z aktivno in medsebojno povezanostjo z branjem. Pisanje z roko razvija pozornost, slušno in vizualno natančnost, spomin in motorični razvoj (Košak Babuder, 2014: 42).

Koordinacija roke in oči je največja razvojna značilnost pisanja z roko. Prav tako pa se s pomočjo pisanja z roko izboljšuje prepoznavanje črk in besed, abstraktno mišljenje in spomin. Pisanje z roko gradi občutek identitete pisca in samoučinkovitosti, ter povečuje in širi razvoj na področju jezika, spomina, besedne prepoznavnosti in čustev. Z pisanjem z roko nadgrajujemo tudi zelo pomembno desno polovico možganov, ki ima pomemben vpliv na boljši spomin, učinkovitejše branje, ustvarjalnost, ideje, dolgotrajnejšo pozornost, izboljšanje finomotoričnih sposobnosti ... Tako kot pisanje z roko vpliva na spomin, tako vpliva tudi na bralne sposobnosti. Tisti, ki jim je pisanje z roko blizu, navadno lažje berejo več in se ob tem kasneje utrudijo kot tisti, ki z roko neradi pišejo (Košak Babuder, 2014: 46).

2.5.1 POMEN PISANJA PISANIH ČRK

Znanstveniki so odkrili, da je učenje pisanih črk (kurzive) pomembno orodje za kognitivni razvoj, posebej za urjenje možganov na področju funkcionalne specializacije – sposobnosti za optimalno učinkovitost. Ko se učimo pisane črke, se v možganih razvija funkcionalna specializacija, ki povezuje občutke, nadzor gibov in razmišljanje. Študije s slikanjem možganov so razkrile, da se med učenjem pisanih črk aktivira več področij kot pri tipkanju ali zgolj opazovanju črk. Za pisanje čitljivih pisanih črk je

potrebna kontrola fine motorike prstov na rokah. Pri tem je potrebna zbranost, pozornost, hkrati pa moramo razmišljati, kaj in kako bomo to naredili.

(<https://zastarse.si/otroci/sola/cudezna-moc-pisanja-na-roke/>, dostop, 5. 1. 2023)

Pri pisanih črkah je prisotna fina motorika, ki bistveno pripomore k boljšim kognitivnim sposobnostim. Prav tako je to veščina, ki jo je potrebno razvijati že od otroštva, saj je z dobro razvito motoriko pisanje pisanih črk vidno boljše. Pisanje pisanih črk je bistveno težje, ker zaposli veliko več možganskih režnjev, kar pomeni da smo lahko v tistem trenutku osredotočeni le na pisanje. Strokovnjaki opažajo, da je pisanje pisanih črk hitrejša od tiskanih in imajo učenci boljši občutek za svoj osebni slog pisanja in neponovljivost pisave. Prav tako opažajo, da sta tekoče pisanje in prava mera pritiska s pisalom na papir lažja pri pisanju pisanih črk kot tiskanih. Pisane črke so tudi bolj jasne kot tiskane, zato se otroci z disleksijo učijo lažje brati pisane črke. Učenje branja pisanih črk je boljše zaradi visoke pozornosti pri oblikovanju pisave (<https://edemenca.si/aleksandra-kosec-intervju-drustvo-radi-pisemo-z-roko/> dostop, 6. 1. 2023).

2.5.2 MEDNARODNI DAN PISANJA Z ROKO

Mednarodni dan pisanja z roko so začeli obeleževati v ZDA leta 1980. Za mednarodni dan je bil izbran 23. januar, saj se je takrat rodil John Hancock, prvi podpisnik ameriške deklaracije o neodvisnosti. S tem dnevom se poskuša ozavestiti mlajše in starejše o pomenu pisanja z roko, spodbuditi pisanje z roko, ne le z računalnikom, vzpostaviti družbeno pozitiven odnos do pisanja z roko, poudariti pomen razvoja individualnosti in spodbuditi razvoj fine motorike.

(<https://sobotainfo.com/novica/globalno/ste-vedeli-da-je-danes-mednarodni-dan-pisanja-z-roko/420523>, dostop, 10. 1. 2023)

2.5.3 DIGITALIZACIJA

Raziskava je pokazala, da so učenci, ki so pisali s pisanimi črkami z roko, napisali več besed višje kakovosti, uporabljali so boljšo sintakso kot tisti, ki so pisali z računalnikom. Tisti, ki so pisali s pisanimi črkami in tiskanimi z roko, so izdelali bolj kompleksna besedila, večjo količino besed in so bolje črkovali kot tisti, ki so pisali le s tipkovnico in

drugimi digitalnimi napravami. Ob pisanju z roko se gibi sprožajo v možganih, ki so pri tovrstnem pisanju zelo aktivni. Pri pisanju preko tipkovnice, najsi bo to telefon ali računalnik, so črke že izdelane in pri pritiskanju na že izdelane črke naši možgani počivajo. Ameriški starši, pediatri in učitelji so že pred leti ugotovili, da mnogi otroci ne obvladajo palčnega ali pincetnega prijema in da nimajo moči za pisanje. Tudi v Evropi naj bi imelo kar 50 odstotkov otrok starih šest let slabše razvito finomotoriko. Pisanje z roko v možganih spodbudi številne centre – motoričnega, vizualnega, slušnega in semantičnega, zato vpliva na celosten razvoj otroka (<https://edemenca.si/aleksandra-kosec-intervju-drustvo-radi-pisemo-z-roko/>, dostop, 6. 1. 2023).

2.5.4 RAZVOJ KOGNITIVNIH SPRETNOSTI PRI PISANJU S PISANIMI ČRKAMI

Med grafomotoričnimi spretnostmi, kognitivnimi in šolskimi sposobnostmi obstajajo tesno povezani odnosi. Grafomotorične spretnosti so povezane z različnimi kognitivnimi spretnostmi, kot so hitrost obdelave informacij, načrtovanje, pozornost in delovni spomin. Rezultati raziskave so pokazali tesno povezavo med grafomotoričnimi spretnostmi in intelektualnimi sposobnostmi (Košak-Babuder, 2014: 34).

Kognitivne spretnosti so sposobnosti reševanja problemov. Pri tem gre za sposobnost kritičnega mišljenja, sklepanja, analize in razvoj ustvarjalnega mišljenja ter sposobnost odločanja (Pečjak, 2012: 52).

Sposobnost kritičnega mišljenja učencu pomaga pri izbiri ustreznih rešitev za reševanje učnih problemov. Analitično mišljenje koristi pri postavljanju dosegljivih učnih ciljev. Sposobnost ustvarjalnega mišljenja pa učencu pomaga uvideti nove okoliščine. Kognitivne spretnosti so opredeljene s kakovostjo napora, ki ga učenec vloži v učenje (Pečjak, 2012: 53).

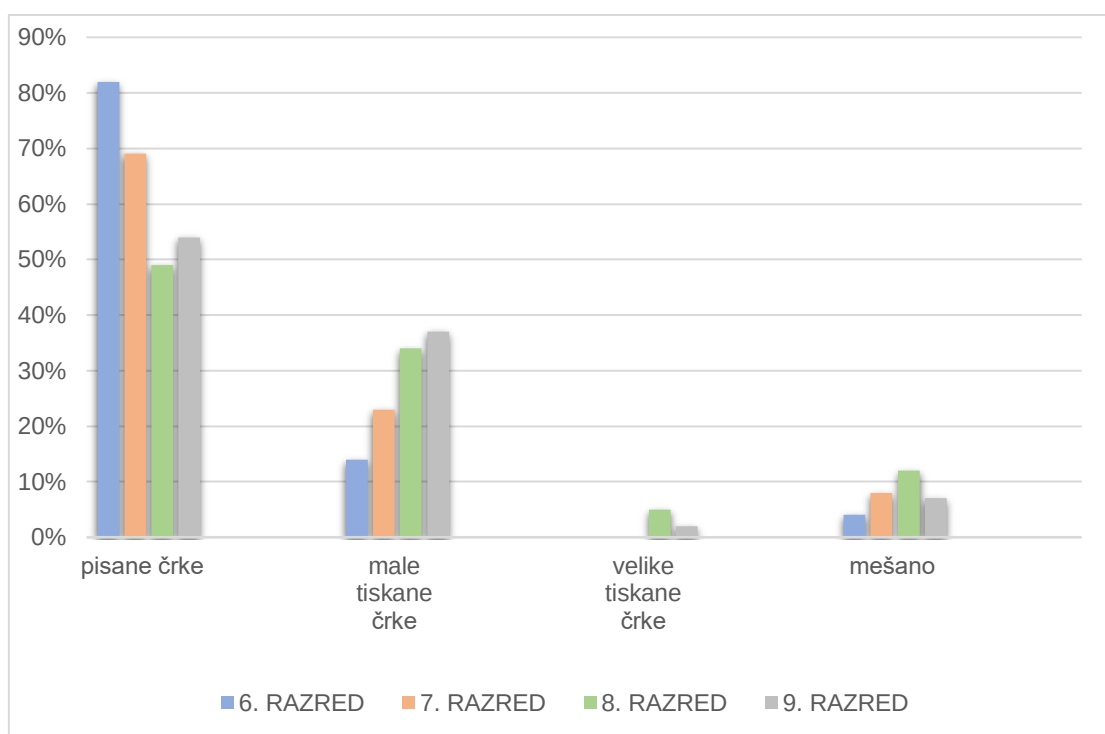
Mnoge raziskave s področja izobraževanja, psihologije in nevroznanosti opozarjajo na pomen pisanja pisanih črk, saj naj bi imelo to velik vpliv na učenčevo učenje. Navajajo, da so zgodnji napor v pisanju pisanih črk znak pripravljenosti za učenje in napovedujejo kasnejše dosežke v branju, pisanju in matematiki (Mueller, P.A. & Oppenheimer, 2014: 39). Veliko strokovnjakov navaja, da je učenje pisanih črk boljše, saj zahteva visoko pozornost pri oblikovanju črk, kar prinaša korist k razvoju koordinacije in spodbuja višjo raven mišljenja in izražanja. Nekateri so celo prepričani, da imajo pisane črke psihološko in umetniško vrednost (James & Engelhardt, 2012: 5).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 PREDSTAVITEV REZULTATOV

V nadaljevanju prikazujemo izsledke ankete, ki je bila izvedena v mesecu decembru 2023 s pomočjo ankete.

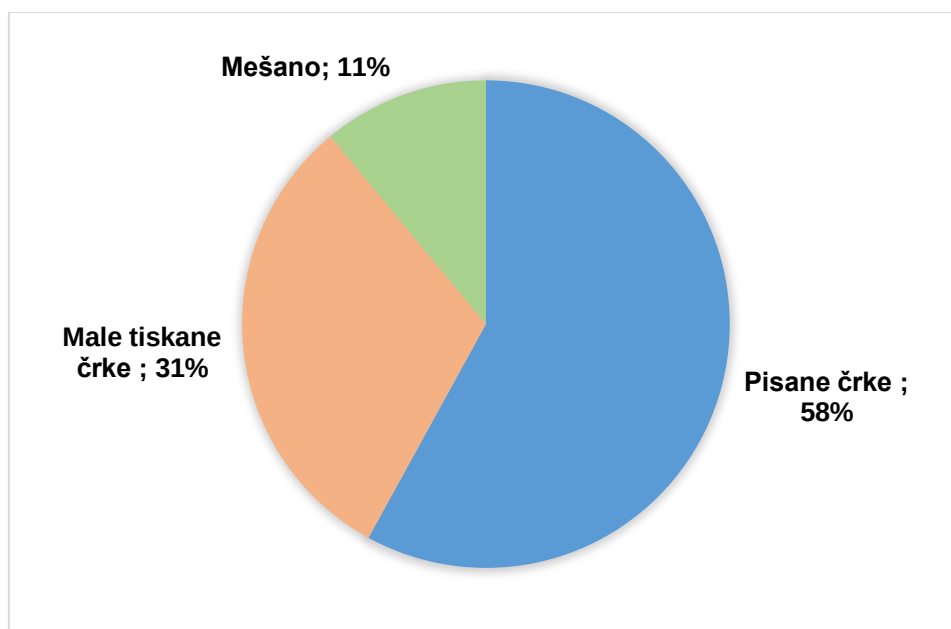
Prikaz smo uredile grafično zaradi sistematične berljivosti.

Graf 1: Uporaba vrste pisave ob samostojnem pisanju

Graf 1 prikazuje, katero vrsto pisave uporabljajo anketirani učenci, kadar pišejo sproščeno brez predhodnega navodila o uporabi določene vrste pisave. Iz grafa 1 je razvidno, da učenci vseh anketiranih razredov v največjem odstotku pišejo s pisanimi črkami. V 6. razredu je bilo anketiranih 45 učencev. Od tega jih 82% piše s pisanimi črkami, 14 % jih uporablja male tiskane črke, 4 % učencev 6. razreda piše mešano pisavo tiskanih in pisanih črk, nihče pa ni pisal samo z velikimi tiskanimi črkami. V 7. razredu je bilo anketiranih 49 učencev, od tega jih 69 % uporablja pisane črke, 23 % učencev male tiskane črke, 8 % učencev pa je pisalo mešano s pisanimi in tiskanimi črkami. V 8. razredu je odgovarjalo 39 učencev, od tega je 49 % anketiranih pisalo s pisanimi črkami, 34 % z malimi tiskanimi črkami, 12 % učencev je uporabilo mešano pisavo, 5 % učencev pa je pisalo samo z velikimi tiskanimi črkami. V 9. razredu je bilo

anketiranih 41 učencev, od tega jih je 54% pisalo s pisanimi črkami, 37 % jih je uporabilo male tiskane črke, 7 % učencev je pisalo z mešano pisavo, 2 % devetošolcev pa je pisalo z velikimi tiskanimi črkami.

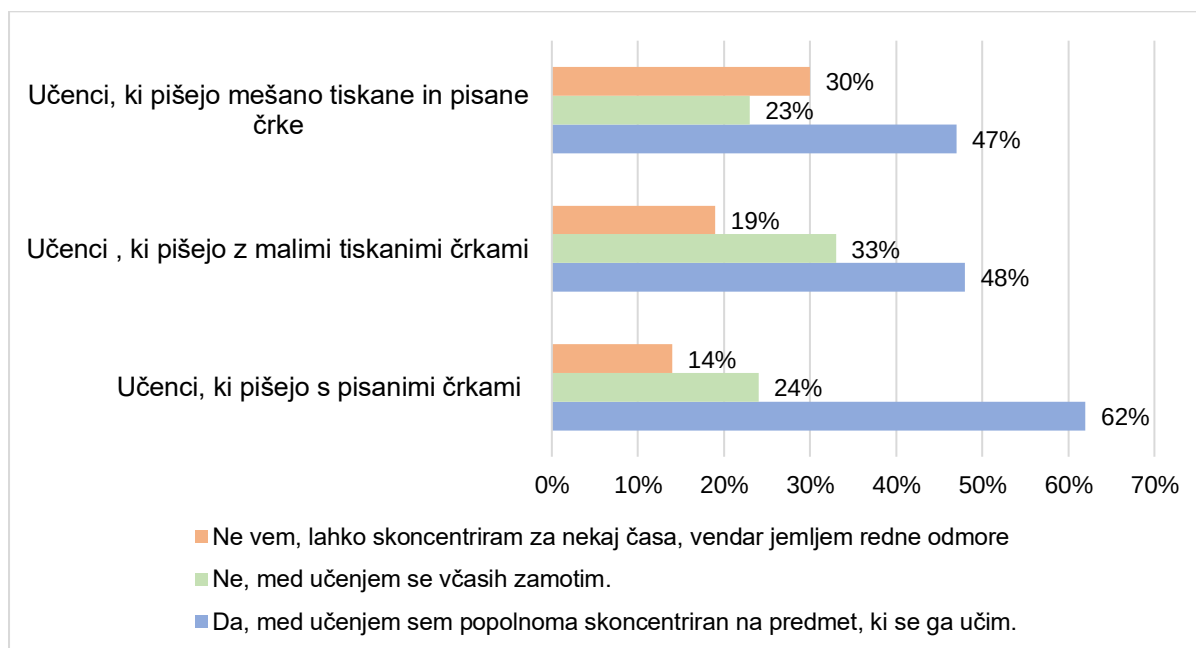
Graf 2: Pisava, ki jo učenci največkrat uporabljajo.

Na vprašanje, *katero pisavo uporabljajo najpogosteje*, je odgovarjalo 177 učencev. Iz grafa 2 je razvidno, da je v največji meri uporabljena pisava pisanih črk, saj je tako odgovorilo 58 % anketiranih, 31% jih najpogosteje uporablja male tiskane črke, 11 % učencev pa največkrat piše mešano pisavo, torej s pisanimi in tiskanimi črkami v eni povedi.

V nadaljevanju smo spraševali po razlogih, zakaj najpogosteje uporabljajo določeno pisavo. Odgovori učencev so zbrani v skupne imenovalce in so navedeni v spodnji tabeli.

Pisane črke	Tiskane črke	Mešane črke
- sem navajen/-a, - ker jo zahtevajo učitelji, - ker je lepša pisava in so zapiski tako urejeni.	- sem navajen/-a, - ker se pisanih vseh ne spomnim, - ker se tako lažje učim.	-sem se navadil/-a, - je lepše, - lažje berem svojo pisavo, -ker mi ni treba misliti ob pisanju, -se bolje znajdem.

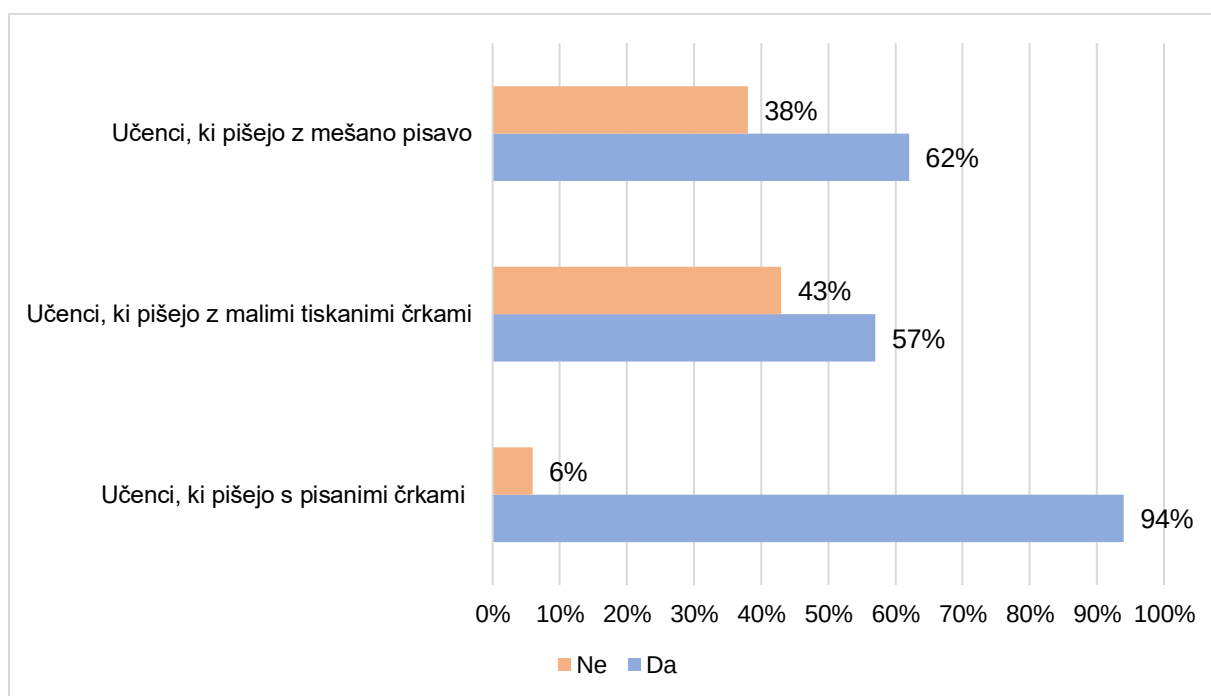
Tabela 1: Razlogi za uporabo določene vrste pisave

Graf 3: Koncentracija učencev med učenjem glede na pisavo

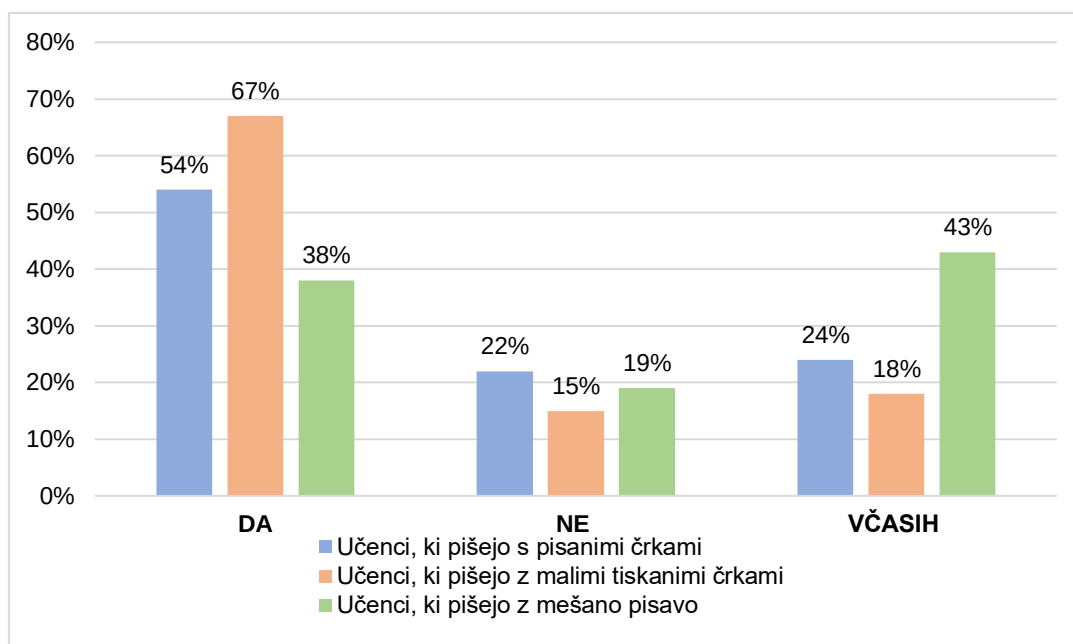
Na vprašanje, ali se pri učenju lahko osredotočijo na učenje, je odgovarjalo 177 učencev. Od tega je 102 takšnih, ki pišejo s pisanimi črkami, 54 tistih, ki najpogosteje pišejo z malimi tiskanimi črkami, in 21 učencev, ki najpogosteje pišejo z mešano pisavo. Iz grafa 3 lahko razberemo, da imajo učenci, ki pišejo s pisanimi črkami, najmanj težav z zbranostjo med učenjem. Tako je odgovorilo 62% učencev, ki pišejo s pisanimi črkami. 24 % učencev, ki pišejo s pisanimi črkami, ima nekaj težav in se

med učenjem zamoti, 14 % v tej skupini pa med učenjem jemlje odmore, zato ne zaznavajo težav. Nekoliko manj kot polovica učencev (48%), ki najpogosteje piše z malimi tiskanimi črkami, nima težav s koncentracijo, tretjina (33%) teh zaznava več težav s koncentracijo, medtem ko jih 19 % jemlje redne odmore med učenjem. Rezultati so pokazali, da je v skupini učencev, ki najpogosteje piše z mešano pisavo 48 % takšnih, ki nimajo težav z zbranostjo pri učenju, 23 % jih zaznava večje težave z osredotočenostjo, 30 % pa jih sporoča, da potrebujejo redne odmore med učenjem.

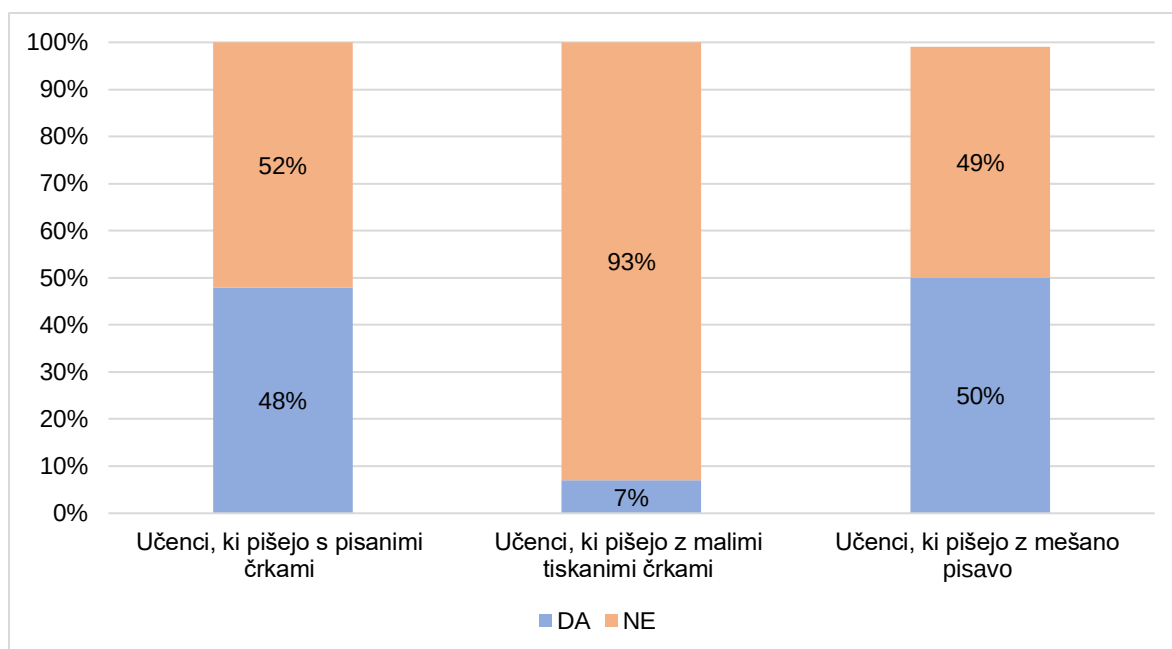
Graf 4: Vztrajnost učencev glede na pisavo

Iz grafa 4 lahko razberemo, da so učenci, ki pišejo s pisanimi črkami, v veliki večini vztrajni in vedno dokončajo nalogo, ki jo prevzamejo. Tako je odgovorilo 94 % anketirancev, 6 % je manj vztrajnih in prevzetih nalog ne dokončajo vedno. Manjša razlika v vztrajnosti je vidna pri učencih, ki pišejo z malimi tiskanimi črkami. Nekoliko več kot polovica teh učencev (57 %) vedno dokonča prevzeto nalogo, medtem ko kar 48 % učencev ne dokonča prevzetih nalog. 62 % učencev, ki piše z mešano pisavo, pravi, da vztrajajo pri prevzetih nalogah in jih vedno dokončajo, 38 % pa svojih nalog ne dokončajo.

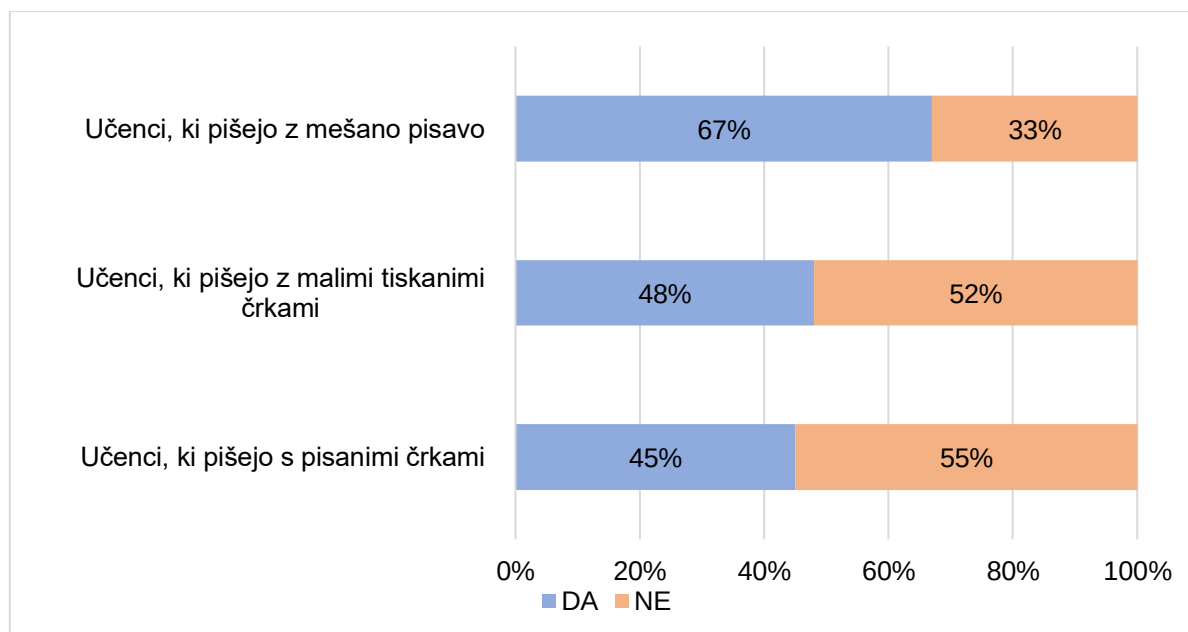
Graf 5: Umetniško ustvarjanje glede na pisavo

Iz grafa je razvidno, da 54 % učencev, ki pišejo s pisanimi črkami, rado ustvarja, medtem ko je razlika med temi, ki neradi ustvarjajo, in tistimi, ki včasih ustvarjajo, zelo majhna. Takšnih, ki pišejo s pisanimi črkami in neradi ustvarjajo, je 22 %, 24 % učencev pa le včasih rado ustvarja. Velika razlika v ustvarjanju se je pokazala tudi pri učencih, ki pišejo z malimi tiskanimi črkami. Učencev, ki v omenjeni skupini radi ustvarjajo, je 67 %, 15 % nerado ustvarja, 18 % pa včasih z veseljem kaj ustvari. Manjša odstopanja se kažejo v skupini učencev, ki pišejo mešano pisanice in tiskanice. 38 % učencev pravi, da radi ustvarjajo, 19 % neradi ustvarjajo, 43 % učencev pa včasih rado ustvarja.

Graf 6: Dramsko ustvarjanje glede na pisavo

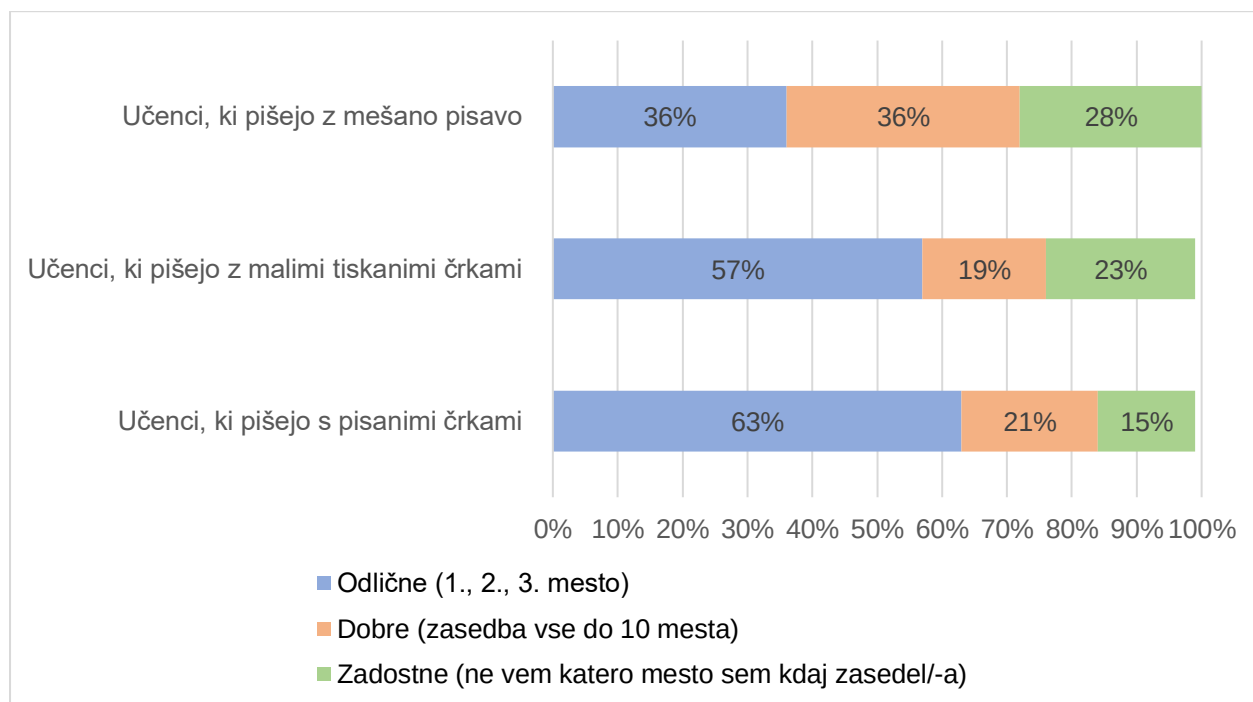
Pridobljeni rezultati ankete kažejo, da se najraje dramsko izražajo učenci, ki pišejo s pisanimi črkami (48 %), in učenci, ki pišejo z mešano pisavo (50 %). Najmanj učencev, ki kažejo željo po dramskem izražanju, je zaznati med učenci, ki pišejo z malimi tiskanimi črkami (7 %).

Graf 7: Udeležba na logičnih tekmovanjih glede na pisavo

Iz grafa 7 je razvidno, da se 67 % učencev, ki piše z mešano pisavo, redno udeležuje logičnih tekmovanj. Zanimarljiva razlika se je pokazala med učenci, ki pišejo s pisanicami, in tistimi, ki pišejo s tiskanimi črkami. 48 % učencev, ki pišejo z malimi

tiskanimi črkami, se rado udeleži tekmovanj iz logike, 52 % učencev v tej skupini pisave pa se ne udeležujejo tovrstnih tekmovanj. 45 % učencev, ki pišejo s pisanimi črkami, se udeležujejo tekmovanj, 55 % pa je takšnih učencev, ki na logičnih tekmovanjih ne sodelujejo.

Graf 8: Dosežki na logičnih tekmovanjih glede na pisavo

Iz grafa 8 je razvidno, da je med učenci, ki se udeležujejo logičnih tekmovanj in pišejo s pisanimi črkami, 63 % takšnih, ki dosegajo odlične rezultate, 21 % učencev iz te skupine dosega dobre rezultate, le 15 % učencev iz skupine pa ne ve, katero mesto so zasedli na logičnem tekmovanju. V skupini učencev, ki pišejo z malimi tiskanimi črkami, je 26 teh, ki se radi udeležujejo logičnih tekmovanj. 57 % teh učencev dosega odlične rezultate, 19 % učencev iz te skupine doseže dobre rezultate, 23 % anketiranih učencev pa se ne spomni, kakšne rezultate so dosegli. Učencev, ki pišejo z mešano pisavo in se radi udeležujejo logičnih tekmovanj, je 14 in toliko jih je tudi odgovarjalo na to vprašanje. 36 % teh učencev je doseglo odlične rezultate. Prav tako jih je 36 % doseglo dobre rezultate, 28 % učencev, kar predstavlja tudi največji odstotek od vseh treh skupin, pa se ne spomni, kakšne rezultate so dosegli.

4 ZAKLJUČEK

Trenutno živimo v času, kjer digitalizacija izpodriva vse, kar lahko posameznik sam naredi s svojimi rokami. S svetlobno hitrostjo se to dogaja tudi z našo pisavo. Toliko kot tipkamo in pritiskamo na različne gumbe, tipke in stikala danes, še nismo nikoli prej. In nenazadnje, s pritiskanjem na tipke začnemo tudi pisati, zaradi česar se izgublja pomen pisanja z roko, ki pa je, kot dokazujejo različne raziskave, znatnega pomena za otrokov razvoj na vseh področjih.

Da je pisanje z roko izjemnega pomena lahko razberemo že iz tega, da v državi poteka veliko akcij, ki poudarja pomen ohranjanja pisanja z roko. V naši državi deluje več društev, ki nas vsak dan znova in znova opozarjajo na pisanje z roko. Poleg tega tovrstno društvo vsako leto izbere tri osebnosti, ki imajo letno vlogo ambasadorja pisanja z roko in ti se udeležujejo različnih gostovanj, kjer spodbujajo vse ljudi k ohranjanju pisanja z roko. A poudariti moramo, da so največji ambasadorji pisanja z roko naši učitelji, ki od nas vsak dan, vsako šolsko uro zahtevajo pisanje, pisanje in še enkrat pisanje. Pri tem pa je potrebno poudariti, da se v šolah ne poudarja zgolj pisanje z roko, temveč pisanje s pisanimi črkami. Zakaj je temu tako, smo poskušale odkriti s svojo raziskovalno nalogo.

V začetku smo si postavile hipoteze, ki jih bomo v nadaljevanju predstavile in jih glede na rezultate raziskave potrdile ali ovrgle.

Hipoteza 1: Več kot polovica osnovnošolcev ne piše s pisanimi črkami, če jih na to posebej ne opozorimo.

Rezultati raziskovalne naloge so pokazali, da sta kar 102 učenca, kar predstavlja 57 % celotnega vzorca, pisala s pisanimi črkami, četudi pred opravljanjem naloge niso prejeli nikakršnega navodila, s kakšno pisavo morajo pisati. **Hipoteze 1** ne moremo potrditi, zato jo **ovržemo**.

Hipoteza 2: Osnovnošolci, ki pišejo s pisanimi črkami, nimajo težav z zbranostjo.

Raziskava je pokazala, da učenci, ki pišejo s pisanimi črkami, navajajo nekaj težav z zbranostjo zgolj v 38 %. 62 % učencev, ki pišejo s pisanimi črkami, pravi, da težav z zbranostjo nima. Glede na pridobljene rezultate lahko **hipotezo 2 potrdimo**.

Hipoteza 3: Osnovnošolci, ki pišejo s pisanimi črkami, se raje umetniško izražajo kot ostali.

Z raziskavo smo ugotovile, da je delež učencev, ki pišejo s pisanimi črkami in se radi umetniško izražajo 54 %, medtem ko je delež učencev, ki se radi umetniško izražajo in pišejo z malimi tiskanimi črkami, 67 %. Podobno se je pokazalo tudi pri vprašanju o dramskem ustvarjanju, kjer je delež učencev, ki pišejo z mešano pisavo, višji in znaša 50%, delež učencev, ki se radi dramsko izražajo in pišejo s pisanimi črkami, pa je nekoliko manjši in znaša 48 %. Opisano pomeni, da tretjo **hipotezo 3 ovržemo**.

Hipoteza 4: Osnovnošolci, ki pišejo s pisanimi črkami, so najbolj uspešni na logičnih tekmovanjih.

Rezultati analize anketnih vprašalnikov so pokazali, da učenci, ki pišejo s pisanicami, res dosegajo boljše rezultate od ostalih dveh skupin, čeprav tudi njihovi dosežki niso zanemarljivi. A vendar je delež učencev, ki piše s pisanimi črkami in dosega odlične rezultate na logičnih tekmovanjih 63 %, s čimer lahko **potrdimo hipotezo 4**.

Ugotovile smo, da je pisanje z roko resnično velikega pomena in razvija mnoga področja našega razvoja, vendar pri tem ni bistveno, s kakšno pisavo pišemo. Med raziskovanjem in analiziranjem rezultatov smo prišle do skupnega zaključka. S pisanjem pisanih črk razvijamo in krepimo svojo osredotočenost in vztrajnost. Kar pa ni nujno povezano z našim uspehom na ostalih področjih. Glede na to, da pisane črke spodbujajo razvoj koncentracije in vztrajnosti, pa se nam poraja vprašanje, zakaj se teh črk ne učimo najprej, torej pred tiskanimi črkami. Ob prebiranju literature smo velikokrat brale zapise M. Montessori, ki je zagovarjala tezo, da bi se morali učenci naučiti najprej pisanja pisanih črk. Zelo zanimivo bi bilo opraviti raziskavo, v kateri bi primerjali razvoj in dosežke med učenci Montessori metode in klasične metode v naših šolah. Ali bi obstajale razlike med dosežki teh dveh skupin učencev?

5 LITERATURA IN VIRI

1. James, K. H. & Engelhardt, L.: The effects of hand writing experience on functional brain development in preliterate children. Trends in Neuro science and Education, 1(1), 32-42. 2012.
2. Saperstein Associates. "Hand writing in the 21st Century. Research Shows Why Hand writing Belongs in Today's Classroom: A Summary of Research." Handwriting in the 21st Century: An Educational Summit. 2012
3. Georgeus, J.: Pisava: Spomin človeštva. DZS. Ljubljana. 1994.
4. Pečjak, S.: Psihološki vidiki bralne pismenosti. Od teorije k praksi. Znanstvena založba Filozofske fakultete. Ljubljana. 2012.
5. Košak-Babuder, M.: Primanjkljaji na področju branja in pisanja - kriteriji za opredelitev. V otroci in mladostniki s specifičnimi učnimi težavami - podpora pri uresničevanju njihovih potencialov. Zbornik prispevkov. Četrta mednarodna konferenca o specifičnih učnih težavah. Društvo BRAVO. Ljubljana. 2014.

INTERNETNI VIRI

1. Zgodovina pisave: <http://zgodovina.si/klinopis-najstarejsa-zlogovna-pisava/> , dostop, 23.02.2023.
2. Vaje grafomotorika: <http://scribd.com/>, dostop 12. 12. 2022.
3. Vaje grafomotorika: <http://arnes.si/>, dostop 12. 12. 2022.
4. Pisanje z roko: <https://zastarse.si/otroci/sola/cudezna-moc-pisanja-na-roke/>, dostop, 5. 1. 2023.
5. Kosec: <https://edemenca.si/aleksandra-kosec-intervju-drustvo-radi-pisemo-z-roko/> dostop, 6. 1. 2023.
6. Mednarodni dan: <https://sobotainfo.com/novica/globalno/ste-vedeli-da-je-danes-mednarodni-dan-pisanja-z-roko/420523>, dostop, 10. 1. 2023.

PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni osnovnošolci. Za izdelavo raziskovalne naloge potrebujemo vaše sodelovanje. Prosimo vas, da anketo rešite tako, da obkrožite črko pred odgovorom, ki vas ob vprašanju najbolj opiše. Kjer je potrebno tudi dopišite razlog. Zahvaljujemo se za vaše sodelovanje.

1. V največ treh povedih se opiši.

2. Katero pisavo si uporabil v zgornjem besedilu?

- a) pisane črke
- b) male tiskane črke
- c) velike tiskane črke
- d) mešane

3. Katero pisavo največkrat uporabljaš? Zakaj?

- a) Pisane črke, ker _____ -
- b) Male tiskane črke, ker _____
- c) Mešano, ker _____

4. Se med učenjem lahko skoncentriraš za dlje časa?

- a) Da, med učenjem sem popolnoma skoncentriran na predmet, ki se ga učim
- b) Ne, med učenjem se včasih zamotim.
- c) Ne vem, lahko skoncentriram za nekaj časa, vendar jemljem redne odmore.

5. Ali vedno dokončaš stvari, ki se jih lotiš (npr. domača naloga, učenje....)

- a) Da, česar se lotim tudi dokončam.
- b) Ne, velikokrat dela ne dokončam in se zamotim s čim drugim.

6. Ali rad/-a ustvarjaš?

- a) DA
- b) NE
- c) VČASIH

7. Ali nastopaš v šolskih gledaliških predstavah?

- a) DA
- b) NE

8. Ali rad/-a likovno ustvarjaš (rišeš, slikaš)?

- a) Ja, v tem se dober in to rad počnem.
- b) Ne, nisem ljubitelj likovne umetnosti.
- c) Rad rišem, vendar v tem nisem najboljši.

9. Se udeležuješ kakšnih tekmovanj v logičnem znanju?

- a) DA
- b) NE

10. Kakšne rezultate dosegaš oz. si že dosegel/ dosegla? (na kateremkoli obkroženem tekmovanju)

- a) Odlične (1., 2., 3. mesto).
- b) Dobro (zasedba vse do 10 mesta).
- c) Zadostne (ne vem katero mesto sem kdaj zasedel/-a).

Hvala za tvoje sodelovanje!

IZJAVA*

Mentor/-ica Tanja Dremšak v skladu z 20. členom Pravilnika o organizaciji mladinske raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljam, da je v raziskovalni nalogi z naslovom Učne navade učencev III. triade Osnovne šole Frana Roša, katere avtorice so Julija Bukovec, Julija Kunej, Mia Šterk:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, 22. 3. 2023

žig šole

Podpis mentorja

Tanja Dremšak

Podpis odgovorne osebe*

Vojin Mlinarevič

POJASNILO

V skladu z 20. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.

